

Рівненський державний гуманітарний університет
Художньо-педагогічний факультет
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

Силабус навчальної дисципліни
БК 23 Сучасні візуальні мистецтва
 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Назва дисципліни	БК 23 Сучасні візуальні мистецтва
Викладач (і)	Шеретюк Руслана Миколаївна
Профайл викладача (ів)	Посилання https://www.facebook.com/groups/cafedra.dpm/
Е-mail викладача:	sheretyuk.r@gmail.com
Посилання на інтернет ресурси	https://www.the-village.com.ua/village/city/specials-city/290651-hennessy http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/arch/20oct2017/9.pdf https://suspilne.media/172804-ukrainske-sucasne-vizualne-mistectvo-za-30-rokiv-ak-zminuvalos-ta-cogo-cekati-u-majbutnomu/ http://old.lingua.lnu.edu.ua/Foreign_Philology/Foreign_Philology/Philology_126/Philology126_2/articles/9Pochynok.pdf http://artukraine.com.ua/a/klasichni-vidi-mistectva-v-epokhu-novitnikh-tekhnologiy-skulptura/#.W1i6ltRubIU http://m.tyzhden.ua/publication/184497 http://mors.in.ua/technology/2711-scho-take-kinetychne-mystectvo-i-yak-vono-pracyuye.html https://internarium.com.ua/nejmovirni-kinetychni-skulptury-ruh/
Консультації	Очні консультації: Консультації до самостійної роботи студентів проводиться після практичних занять (у межах робочого часу викладача, тривалість – не фіксована, залежить від потреб студента); щосереди з 14.00 – 16.00 год. на кафедрі згідно з графіком консультацій викладачів. Онлайн-консультації: Щодня з 15.00-до 17.00 год. У спеціальних чатах та групах Viber.

Анотація дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Сучасні візуальні мистецтва» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні основи, стилістичні риси, художні ідеї, напрями і форми візуальних мистецтв, їх вияви в царинах світової та вітчизняної культури.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Сучасні візуальні мистецтва» йде в тісному зв'язку з такими дисциплінами, як «Історія української культури», «Теорія мистецтва», «Історія українського мистецтва», «Історія зарубіжного мистецтва».

Основними завданнями вивчення дисципліни є: здійснення самостійного критичного аналізу теоретичних проблем сучасного мистецтва; дослідження основних тенденцій художньої стратегії сучасної візуальної культури; ознайомлення з творчістю найбільш яскравих представників зарубіжного та вітчизняного актуального мистецтва; формування стійких навиків та вмінь для вільної орієнтації в сучасному мистецькому просторі; розвиток творчої активності; удосконалення вміння студентів працювати з різноманітними джерелами інформації; формування інтелектуального потенціалу студентів у галузі візуального мистецтва.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів -3	Галузь знань: 02 Культура і мистецтво	Вибіркова	
Модулів - 2	Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»	Рік підготовки:	
Змістових модулів -2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
		4 -й	4-й
Загальна кількість годин 90		Лекції	
	Освітній рівень: бакалавр	20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	4 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних -2 самостійної роботи -6		Вид контролю: залік – 4 семестр	

Передумови

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Сучасні візуальні мистецтва» значно підвищиться, якщо здобувач вищої освіти опанував матеріал таких дисциплін як: «Історія зарубіжного мистецтва», «Історія українського мистецтва», «Теорія мистецтва», «Історія української культури».

Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасні візуальні мистецтва» є засвоєння студентами знань про особливості художньої мови сучасного візуального мистецтва, його роль в сучасному суспільстві та закономірності розвитку в загальнокультурному контексті другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасні візуальні мистецтва» є:

- здійснення самостійного критичного аналізу теоретичних проблем сучасного мистецтва;
- дослідження основних тенденцій художньої стратегії сучасної візуальної культури;
- ознайомлення з творчістю найбільш яскравих представників зарубіжного та вітчизняного актуального мистецтва;
- формування стійких навиків та вмінь для вільної орієнтації в сучасному мистецькому просторі;
- розвиток творчої активності;
- удосконалення вмінь студентів працювати з різноманітними джерелами інформації;
- формування інтелектуального потенціалу студентів у галузі візуального мистецтва.

Основною **формою** навчальної діяльності студентів з дисципліни «Сучасні візуальні мистецтва» є *лекції і практичні заняття*, під час яких виклад навчального матеріалу закріплюється виконанням низки завдань.

Компетентності

ЗК07 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

ЗК09 Здатність цінувати і поважати національну своєрідність, розуміння культур та звичаїв інших країн.

ЗК10 Здатність виявляти ініціативу та креативність в творчій та освітній діяльності, лідерство.

СК01 Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, зміст основних класичних і сучасних категорій та концепцій мистецтвознавчої науки, усвідомлювати їх художньо-естетичну природу.

СК07 Здатність реалізовувати на практиці свій художньо-естетичний потенціал для одержання власного результату творчої діяльності, здатність до художньо-творчої реалізації, самостійного пізнання мистецтва.

СК08 Здатність презентувати художні твори на вітчизняних і міжнародних виставках, результати мистецтвознавчого дослідження в українських і міжнародних дослідницьких колективах.

СК09 Здатність аргументовано доводити власну позицію щодо оцінки художніх явищ сучасності у процесі дискусії, вміти працювати в міждисциплінарній команді;

СК10 Здатність здійснювати пошук, збір, систематизацію, нагромадження інформації освітнього та мистецтвознавчого характеру, оброблювати дані, готувати аналітичні матеріали за допомогою сучасних інформаційних технологій

СК11 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК13 Здатність берегти, відтворювати, примножувати та популяризувати традиції та синтезувати сучасні технології виконання художніх творів в межах спеціалізацій образотворчого та декоративного мистецтва.

Програмні результати навчання

ПР01 Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПР02 Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях

ПР05 Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПР09 Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід

ПР10 Володіти основами наукового дослідження, вміти здійснювати мистецтвознавчий аналіз художнього твору.

ПР15 Тракувати формотворчі засоби образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

ПР16 Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

Очікувані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати:

- основні поняття й наукову термінологію сучасних візуальних мистецтв;
- хронологію розвитку зарубіжного та вітчизняного мистецтва другої половини XX – початку XXI ст.;
- теоретичні засади сучасної візуальності, що знайшли відображення у текстах провідних митців та видатних науковців;
- специфіку сучасних візуальних арт-практик та їх типологію;
- концепції творчості представників сучасного візуального мистецтва та їх твори.

Вміти:

- володіти фаховою термінологією;
- виявляти науково-технічні та соціокультурні фактори становлення нової візуальності;
- аналізувати й пояснювати основні тенденції художньої стратегії сучасної візуальної культури;
- аналізувати творчість провідних митців у контексті культуротворчих процесів другої половини XX – початку XXI ст.;
- володіти доступними практичними навичками візуальної комунікації.

Дидактична карта дисципліни

Тема заняття, кількість годин	Форма діяльності	Методи навчання і оцінювання	Оціню- вання аудиторної роботи	Завдання самостійної і домашньої роботи, години	Література, інформацій ні ресурси	Оцінювання самостійної, домашньої роботи	Термін виконання самостійн ої роботи
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади сучасного візуального мистецтва							
Тема лекції № 1-2 Вступ. Поняття нової візуальності. Годин – 4	Лекція	МН1, МН3, МН5,	-	<i>Підготувати повідомлення на тему «Візуальність – реальність – віртуальність – три кити сучасного мистецтва»</i>	(Нумерація згідно переліку списку літератури) 1,7,10,12,15,16 ,21	-	до проведення наступного аудиторного заняття
Тема лекції № 3-4 Образотворчість в епоху медіа Годин – 4	Лекція	МН1, МН3, МН5	-	<i>Провести дослідження на тему «Художник в епоху медіа»</i>	1,2,4,5,7,10,11, 16,21	-	до проведення наступного аудиторного заняття
Тема практичного заняття № 1-2 Технології та можливості сучасного візуального мистецтва Годин – 4	Практичне заняття	МН1 МН2, МН3,МН4, МН5, МО2, МО4	24	<i>Підготувати повідомлення на тему «Сучасні технології в творчості Феліпе Пантоне». Джерело:16</i>	1,2,4,5,7,10,11, 12,16,21	-	до проведення наступного аудиторного заняття
Змістовий модульний контроль	Оцінювання програмних результатів навчання	МО2	24 бали	Додаткові завдання (за потреби і за бажанням здобувачів вищої освіти)	МО2, МО7		Не більше 2 днів після проведення модульного контролю
Змістовий модуль 2. Візуальне мистецтво другої половини XX – початку XXI ст.							
Тема лекції № 5-6. Художня парадигма епохи постмодерну Годин – 4	Лекція	МН1, МН3, МН5	-	<i>Підготувати повідомлення на тему «Художнє значення твору в інтерпретації постмодернізму»</i>	1,3,6,14,17,18,20, 21,23,24	-	до проведення наступного аудиторного заняття
Тема лекції № 7-8. Мистецтво «нових медіа» Годин – 4	Лекція	МН1, МН3, МН5	-	<i>Підготувати повідомлення «Мистецтво нових медіа на прикладі творчості Арсена Савадова» (або іншого діяча мистецтва)</i>	1,2,4,5,7,8,9, 11,16	-	до проведення наступного аудиторного заняття
Тема лекції № 9-10. Сучасне візуальне	Лекція	МН1, МН3, МН5	-	<i>Опрацювати статтю Катерини Носко «Українське сучасне візуальне мистецтво за 30</i>		-	до проведення наступного аудиторного заняття

мистецтво незалежної України Годин – 4				років: як змінювалось та чого чекати в майбутньому» і охарактеризувати основні тенденції розвитку візуальних мистецтв в Україні. Джерело: 19	1,7,13,19,22		
Тема практичного заняття № 3-5 Інтерактивний характер сучасного візуального мистецтва Годин – 6	Практичне заняття	MН1 MН2, MН3,MН4, MН5, MО2, MО4	36 балів	Заповнити таблицю «Локації сучасних візуальних арт- практик: український досвід». Джерело: 19	1,2,4,5,7,8,9, 11,16	36 балів	проведення наступного аудиторного заняття
Змістовий модульний контроль	Оцінювання програмних результатів навчання	MО2	12 балів	Додаткові завдання (за потреби і за бажанням здобувачів вищої освіти)	MО2, MО7	36 балів	Не більше 2 днів після проведення модульного контролю
Підсумковий контроль (залік)		M01, M02	40 балів		Див. список рекомендовано її літератури		Згідно розкладу

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);
МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);
МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- МО1 – екзамени;
МО2 – усне або письмове опитування
МО3 – колоквіум,
МО4 – тестування;
МО5 – командні проекти;
МО6 – реферати, есе;
МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;
МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;
МО10 – залік.

Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Спеціалізоване обладнання для керамічної майстерні (інструменти, стеки, гончарний круг, столи, дошки оббиті тканиною, піч) для:

- виконання лабораторних робіт
- комунікації, бесід та опитувань
- консультацій з приводу виконання завдань
- контроль за виконанням завдань самостійної роботи
- проходження опитування (поточний, модульний, підсумковий контроль)

Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до мережі Інтернет, програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом дисципліни та виконання передбачених видів освітньої діяльності

Політика дисципліни

Під час організації освітнього процесу здобувачі вищої освіти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти, Положення про практики, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти.

Кожен викладач ставить здобувачам вищої освіти систему вимог та правил поведінки здобувачів вищої освіти на заняттях, доводить до їх відома методичні рекомендації щодо виконання різних видів робіт. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.

Політика доброчесності

Здобувач вищої освіти виконуючи самостійну або індивідуальну роботу повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, модульний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю: екзамен/ залік.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в розподілі балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти РДГУ за такими рівнями та критеріями:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
------	---	--	---	-----------------------------------	--------------	---------------

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних робіт; оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка за індивідуальне завдання; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

Здобувачам вищої освіти після аудиторних занять надається право підвищувати свій рейтинг лише під час складання іспитів (підсумкового модульного контролю) за графіком екзаменаційної сесії.

Залік виставляється за результатами поточного модульного контролю, проводиться по завершенню вивчення навчальної дисципліни.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни «Сучасні візуальні мистецтва»

Поточне тестування та самостійна робота														
Змістовий модуль № 1						Змістовий модуль № 2								
Л	Л	Л	Л	П	П	Л	Л	Л	Л	Л	Л	П	П	
1	2	3	4	ра	ра	5	6	7	8	9	1	р	4	
				кт	кт						0	3	-	
				1	1							1	2	
				2	2							2	4	
Модульний контроль						Модульний контроль (залік) 40								
Всього 100						Всього 100								

Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Визначення і сутність понять «сучасне мистецтво», «актуальне мистецтво», «візуальне мистецтво».
2. Трансформації смислово-символічного дослідження художніх творів у другій половині XX ст.
3. Візуальна культура.
4. Візуальне і візуальність в мистецтві.
5. Криза репрезентації та традиційних форм образотворчості.
6. Поняття «нової візуальності».
7. Характерні риси «нової візуальності».
8. Медіареальність як домінуючий культурний простір сучасності.
9. Нові інформаційні технології та технічні можливості сучасного мистецтва.
10. Художник в епоху медіа.
11. Визначення і сутність поняття «медіамистецтво».
12. Вихід за межі традиційних уявлень про мистецтво.
13. Визначення і сутність поняття «арт-практики».
14. Постмодерні візуальні арт-практики.
15. Сутність і принципи трансавангарду.
16. Художня мова нео-концептуалізму.
17. Художні засоби мінімалізму.
18. Естетика кітч.
19. Поліформізм мистецтва постмодернізму.
20. Синтез мистецтв як ідейна платформа кінетичного мистецтва.
21. Інвайронмент як мистецтво просторових композицій, що імітують реальне довкілля.
22. Акціонізм.
23. Засоби і матеріали творчості в перформансі.
24. Медіа-мистецтво як культурний феномен новітньої доби.

25. Якісний стрибок медіа-технологій у другій половині XX ст. як передумова становлення сучасного медіа-мистецтва.
26. Віртуалізація сучасного мистецького твору.
27. Розширення виражальних можливостей та інтерактивний характер мистецтва нових медіа.
28. Проблема типології жанрів і форм медіа-мистецтва.
29. Співність статусу медіа-мистецтва.
30. Концептуальні і технічні стратегії відеоарту.
31. Рухомий образ та його генеза в контексті візуальної культури.
32. Кіноінсталяція.
33. Кліп-культура.
34. Художні якості сучасної фотографії.
35. Фотографічний образ в контексті візуальної культури.
36. «Оптичні ілюзії» в контексті візуальної культури.
37. Кінематограф у контексті візуальної культури.
38. Мультиплікація та анімація в контексті візуальної культури.
39. Телебачення як медіа і як складова візуальної культури.
40. Нові медіа у сучасній візуальній культурі.
41. Комп'ютерні мистецтва: експерименти з віртуальною реальністю.
42. Гра в інсталяції, використання ready made, фотографії та відеоарту як провідні риси українського постмодерністського мистецтва кінця XX ст.
43. Сюрреалістичні ефекти відео роботи Олександра Гнилицького «Криві зеркала – живі картини» (1993 р.).
44. Фотопостановки Арсена Савадова. «Донбас – шоколад» (1997 р.). «Колективне червоне» (1998 р.).
45. Апокаліптичний настрій інсталяції Василя Цаголова «Україна. 2000. Реконструкція» (1999 р.).
46. Соціальна фотографія Бориса Михайлова і Сергія Браткова.
47. Інтерпретації теми абсурдності сучасного життя в творчому доробку Іллі Чичкана.
48. Використання різних медіа у створенні арт-проектів Олександра Бабака.
49. Світлова і звукова скульптура Івана Світличного.
50. Живопис, графіка, стріт-арт, перформанс Гамлета Зінківського.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1. Алфьорова З.І. Межі видимого. Становлення візуального мистецтва : монографія. Х. : ХДАК, 2008. 268 с.
2. Головей В., Лоид-Маєр О. Медіа-мистецтво як феномен сучасної медіакультури. *Українська культура: Минуле, сучасне, шляхи розвитку. Серія: Мистецтвознавство*. 2022. № 40. С. 192-197.
3. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. О. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. 503 с.
4. Красносельська К.М. Творчий потенціал медіа мистецтва та його використання в сучасній художній практиці. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2020. № 2 (333). Ч.1. С. 122–127.
5. Кук С. Коротка історія роботи з мистецтвом нових медіа. Берлін: Зелена скриня, 2010. 232 с.
6. Мистецтво постмодернізму в сучасній західній культурі (на прикладі архітектури та живопису). К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. 214 с.
7. Сидоренко В. Візуальне мистецтво України кінця XX – початку XXI ст. *Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. К., 2005. Вип. 2. С. 52-63.*

Додаткова

8. Алфьорова З. І. Відео-арт у дзеркалі мистецтвознавчого дискурсу. *Культура України : зб. наук. пр.* / Харк. держ. акад. культури. Х., 2007. Вип. 18 : Мистецтвознавство. Філософія. С. 81–87.
9. Алфьорова З. І. Енвайронмент як феномен існування візуального мистецтва. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Сер.] Мистецтвознавство. Архітектура : [зб. наук. пр.]*. Х., 2006. № 11. С. 3–8.
10. Алфьорова З. І. Етимологічна реконструкція поняття «візуальні мистецтва». *Культура України : зб. наук. пр.* / Харк. держ. акад. культури. Х., 2007. Вип. 19 : Мистецтвознавство. Філософія. С. 78–86.
11. Алфьорова З. І. Перформанс як візуальне мистецтво. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Сер.] Мистецтвознавство. Архітектура : [зб. наук. пр.]*. Х., 2006. № 7. С. 3–8.
12. Булавина Н. Нове розуміння актуального мистецтва. *Сучасне мистецтво: наук. зб.* / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. К., 2005. Вип. 2. С. 9-14.
13. Ліщинська О. Медіа-арт в українському візуальному мистецтві: філософсько-естетичні ідеї та вияви. *Гілея: науковий вісник*. Київ: Вид-во «Гілея», 2013. № 78. С. 256-259.
14. Мельник Г. Ю. Передумови розвитку кінетики у світовій архітектурі та мистецтві. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2013. Випуск 33. С. 77-81.
15. Юр М. Поліформізм художньої мови сучасного мистецтва. МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2003. Випуск 9. С. 285-291.

Посилання на сайти (5-10 джерел)

16. 8 найважливіших питань про сучасне мистецтво. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/specials-city/290651-hennessy>
17. Комарова А. С. Світло-кінетичне мистецтво в практиках: магія, світло, магніти та кольоровий туман. *Теорія і практика актуальних наукових досліджень*. 2017. С. 31-34. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/arch/20oct2017/9.pdf>
18. Мистецтво оптичних ілюзій. <https://www.artculturetravel-ua.org/post/%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%BE%D0%BF%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%96%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D1%96%D0%B9>
19. Носко К. Українське сучасне візуальне мистецтво за 30 років: як змінювалось та чого чекати в майбутньому. URL: <https://suspilne.media/172804-ukrainske-sucasne-vizualne-mistectvo-za-30-rokiv-ak-zminuvalos-ta-cogo-cekati-u-majbutnomu/>
20. Починок Ю. Перформанс як медіа-текст. URL: http://old.lingua.lnu.edu.ua/Foreign_Philology/Foreign_Philology/Philology_126/Philology126_2/articles/9Pochynok.pdf
21. Пруденко Я. Класичні види мистецтва в епоху новітніх технологій. Скульптура. URL: <http://artukraine.com.ua/a/klasichni-vidi-mistectva-v-epokhu-novitnikh-tekhnologiy-skulptura/#.W1i6ltRubIU>
22. Трегуб Г. Кусати і жалити (Яким є місце перформансів, хуліганства й епатажу у вітчизняному візуальному арті). URL: <http://m.tyzhden.ua/publication/184497>
23. Що таке кінетичне мистецтво і як воно працює. URL: <http://mors.in.ua/technology/2711-scho-take-kinetychne-mystectvo-i-yak-vono-pracyuye.html>
24. Ялініч Ю. Неймовірні кінетичні скульптури рухаються за допомогою сили вітру. URL: <https://intermarium.com.ua/nejmovirni-kinetychni-skulptury-ruh/>